

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХЕРСОНСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу, голова
приймальної комісії

О.Є. Яковенко

2014 р

ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ З ГЕОГРАФІЇ
ДЛЯ ВСТУПНИКІВ НА ОСНОВІ БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ

Розглянуто і схвалено цикловою комісією

«Фізичних і природничих дисциплін»

Протокол № 7 від 8 січня 2014

Голова комісії *А.В. Подозорова* /А.В.Подозорова/

2014

Пояснювальна записка.

Пропонована програма географії розроблена на основі чинної програми з географії для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (основна школа) та програми з географії рівня стандарту. Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників. По завданнях, що пов'язані з програмовими вимогами до знань номенклатури по всіх розділах географії та у випадках детальнішої конкретизації з окремих питань необхідно звертатись до шкільних програм та діючих підручників.

Завдання предмету географія - сформувати цілісне уявлення про навколишній світ, показати глибокий взаємозв'язок природи, населення, господарства земної кулі, навчити просторовому мисленню, сприяти вихованню поваги й любові до своєї Батьківщини та культури інших країн та народів. Це особливо важливо сьогодні, коли світ змінюється з небаченою швидкістю, зростає кількість населення Землі, переплітаються економічні зв'язки, розширюється мережа глобальних комунікацій

Завдання вступних випробувань з географії

- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- перевірити здатність застосовувати географічні знання та набуті уміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

Основні поняття: градусна сітка, план, карта, атмосфера, гідросфера, літосфера, біосфера, клімат, погода, материк, океан, природні зони, кліматичні пояси, населення, природні ресурси, ресурсозабезпеченість, монархія, республіка, господарство, демографічна політика, природокористування, урбанізація, мегаполіс, галузева структура господарства, фізико – географічна характеристика країни.

ЗМІСТ ПРЕДМЕТА

І ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ЗЕМНОЇ КУЛІ

1.1 План місцевості. Поняття про план місцевості. Горизонт. Сторони горизонту. Способи орієнтування на місцевості. Призначення та побудова компаса. Азимут. Масштаб і його види. Абсолютна і відносна висоти точок місцевості. Використання планів у практичній діяльності людей

1.2 Географічна карта. Поняття про географічну карту. Основні відмінності географічної карти від плану місцевості. Типи карт. Вимірювання відстаней по карті за допомогою масштабу. Зображення нерівностей поверхні місцевості горизонталями. Шкала висот і глибин. Особливості картографічного зображення. Градусна сітка на карті та її елементи. Географічна широта і довгота. Окомірна зйомка місцевості. Значення карти в житті та господарській діяльності людини.

1.3 Форма і рух Землі. Сонячна система та її будова. Розвиток уявлень про форму Землі. Фізико-географічне значення форми Землі. Розміри земної кулі. Добове обертання Землі. Місцевий, поясний і декретний час, лінія зміни дат. Річний рух Землі та його наслідки. Тропіки і полярні кола.

1.4 Літосфера і рельєф. Внутрішня будова Землі. Поняття “літосфера”. Типи земної кори. Зовнішні сили, які змінюють поверхню Землі. Вивітрювання. Робота вітру. Робота текучих вод. Робота льодовиків. Внутрішні сили, що зумовлюють зміни земної кори. Вулкани та райони їх поширення. Землетруси та райони їх поширення. Утворення материків і океанів. Форми земної кори: рівнини, низовини, плоскогір'я, гори і нагір'я. Гори складчасті, брилові, складчасто-брилові. Поняття про річкову долину. Значення рельєфу в господарській діяльності людини. Мінерали і гірські породи, що складають земну кору. Рельєф дна Світового океану. Надра та їх охорона.

1.5 Атмосфера. Поняття про атмосферу. Висота, межі і будова атмосфери. Загальна циркуляція атмосфери. Нагрівання атмосфери. Зміна температури повітря залежно від географічної широти, висоти над рівнем океану. Тиск атмосфери і його вимірювання. Вітри та їх походження. Бризи, мусони, пасати, циклони і антициклони. Водяна пара в атмосфері. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Вимірювання кількості опадів. Погода. Характеристика складових стану погоди. Значення вивчення погоди для народного господарства. Клімат. Залежність клімату від географічної широти, близькості моря, морських течій, рельєфу і висоти місцевості. Значення клімату в господарській діяльності людини.

1.6 Гідросфера. Поняття про гідросферу. Світовий колообіг води. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки. Суходіл в Океані. Географічне положення, особливості рельєфу дна Океану. Характерні риси клімату Тихого, Атлантичного, Індійського, Північно-Льодовитого океанів. Основні морські течії. Господарське освоєння океанів. Температура і солоність води. Рух води в Світовому Океані. Морські течії. Господарське освоєння морів. Розчленованість берегової лінії. Підземні води. Джерела. Використання підземних вод і джерел. Річка та її частини. Живлення річок. Басейни і вододіли. Канали та водосховища. Використання річок у господарській діяльності. Озера, типи озерних улоговин та їх господарське використання. Болота та їх використання. Льодовики.

1.7 Біосфера. Поняття про біосферу. Походження та поширення життя на Землі. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану.

1.8 Географічна оболонка. Поняття про географічну оболонку. Загальні риси географічної оболонки. Поняття про природний комплекс. Взаємодія рельєфу і клімату та їх вплив на ґрунти, рослинність, тваринний світ. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людей.

II ФІЗИКО – ГЕОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД КОНТИНЕНТІВ ТА МАТЕРИКІВ.

2.1 Євразія. Типовий план характеристики. Фізико-географічне положення. Історія відкриття і дослідження. Рельєф. Природні ресурси. Клімат. Природні зони.

2.2 Африка. Типовий план характеристики. Фізико-географічне положення. Історія відкриття і дослідження. Рельєф. Природні ресурси. Клімат. Природні зони.

2.3 Північна Америка. Типовий план характеристики. Фізико-географічне положення. Історія відкриття і дослідження. Рельєф. Природні ресурси. Клімат. Природні зони.

2.4 Південна Америка. Типовий план характеристики. Фізико-географічне положення. Історія відкриття і дослідження. Рельєф. Природні ресурси. Клімат. Природні зони.

2.5 Австралія. Типовий план характеристики. Фізико-географічне положення. Історія відкриття і дослідження. Рельєф. Природні ресурси. Клімат. Природні зони.

2.6 Антарктида. Типовий план характеристики. Фізико-географічне положення. Історія відкриття і дослідження. Рельєф. Природні ресурси. Клімат. Природні зони.

III. ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

3.1. Фізична географія України.

3.1.1 Географічне положення. Предмет фізичної географії України. Оцінка вигідності фізико-географічного положення України. Місце України на Землі. Дослідження території України. Джерела географічної інформації.

3.1.2 Рельєф, геологічна будова і корисні копалини. Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова і основні форми рельєфу. Закономірності поширення, характеристика і господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин.

3.1.3 Клімат і кліматичні ресурси. Основні кліматотворні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температур повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Неприятливі погодні явища. Енергетичні кліматичні ресурси.

3.1.4 Внутрішні води. Загальні гідрографічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річки, річкові басейни. Канали. Озера і водосховища. Підземні води. Болота, їх типи і поширення. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорона.

3.1.5 Ґрунтовий покрив, земельні ресурси. Умови ґрунтоутворення, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорони земельних ресурсів.

3.1.6 Рослинність і тваринний світ. Різноманітність видового складу, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків, боліт. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичні комплекси лісової, лісостепової, степової зон, Українських Карпат і Кримських гір. Неприятливі фізико-географічні явища і процеси. Природні комплекси України і фізико-географічне районування. Умови розвитку і характерні риси природних комплексів. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення. Природно-господарська характеристика природних зон України: мішаних лісів, лісостепової, степової. Українські Карпати і Кримські гори. Природні комплекси морів, що омивають Україну, проблеми використання і охорони їхніх вод.

3.2. Економічна і соціальна географія України.

3.2.1 Економіко- і політико-географічне положення України.

Проголошення незалежності України та її вплив на геополітичну ситуацію в Європі. Економіко-географічне положення і його господарська оцінка. Сучасний адміністративний поділ. Геополітичні аспекти взаємодії з іншими державами. Місце України на політичній і економічній карті світу.

3.2.1 Населення і трудові ресурси. Територіальні відмінності і чинники розміщення і густоти населення. Природні і екологічні умови життя населення та їхній вплив на основні показники його розміщення. Природний рух населення. Вікова і статева структура. Погіршення демографічної ситуації та шляхи розв'язання цієї проблеми. Економічна криза і демографічна політика. Міграція населення, види і причини. Національний та етнічний склад населення. Українська діаспора і причини її виникнення. Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності. Демографічні проблеми сільського населення України, шляхи їх вирішення. Трудові ресурси та їх розподіл за галузями господарства і в регіонах. Раціональне використання трудових ресурсів. Безробіття і його географічні аспекти.

3.2.3 Формування господарського комплексу України, його структура. Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Історія формування господарського комплексу. Основні риси галузевої структури господарства. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації.

Промисловість. Загальна характеристика розвитку і розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація і основні міжгалузеві комплекси. Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості.

Паливна промисловість. Структура, місце і роль у господарському комплексі.

Вугільна промисловість. Райони добування і використання вугілля. Проблеми і перспективи дальшого розвитку. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Перспективи розвитку нафтової та газової промисловості.

Електроенергетика. Структура, розвиток і розміщення основних типів електростанцій, ліній електропередач. Екологічні проблеми розвитку паливної промисловості та електроенергетики.

Металургійна промисловість. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Географія чорної металургії. Кольорова металургія. Основні галузі та їх розміщення. Проблеми і перспективи розвитку металургії України.

Машинобудування та металообробка. Значення, місце і роль у господарстві. Структура і принципи розміщення. Розміщення окремих галузей. Територіальна організація машинобудування. Проблеми і перспективи розвитку.

Хімічна промисловість. Значення, місце і роль галузі. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості. Географія окремих галузей хімічної промисловості. Проблеми і перспективи розвитку.

Лісова та деревообробна промисловість. Структура і значення. Лісове гос-подарство (лісозаготівельна промисловість). Деревообробна промисловість. Целюлозно-паперова промисловість. Лісохімічна і гідролізна промисловість. Проблеми і перспективи розвитку лісової промисловості.

Промисловість будівельних матеріалів. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Географія цементної промисловості.

Легка промисловість. Художні промисли. Структура, принципи розміщення і географія.

Харчова промисловість. галузева структура, особливості спеціалізації, принципи розміщення і географія. Проблеми і перспективи розвитку.

Сільське господарство. Роль, місце і значення сільського господарства. Галузева структура сільського господарства його основні ланки. Земельний фонд. Рослинництво. Зернові культури. Вирощування технічних культур. Вирощування картоплі та овочів, садівництво. Ягідництво і виноградарство. Тваринництво.

Соціальна сфера. Галузева структура, значення. Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Територіальна організація. Проблеми і перспективи розвитку галузі.

Транспорт і зв'язок. Роль і значення транспорту. Основні види транспорту і особливості їх розміщення.

3.2.4 Україна і світове господарство. Зовнішні економічні зв'язки України.

Економічні райони. Географічний поділ праці й економічне районування України. Донецький район. Придніпровський район. Північно-Східний район. Столичний район. Центральний район. Причорноморський район. Подільський район. Північно-Західний район. Карпатський район (коротка економіко-географічна характеристика).

Рациональне використання природних умов і природних ресурсів та їх охорона. Вплив господарської діяльності на природні умови і природні ресурси. Геоєкоситуація в Україні.

Види впливу на довкілля. Раціональне використання та охорона природних умов і природних ресурсів. Мінерально-сировинні ресурси. Кліматичні ресурси. Проблеми охорони природних систем Чорного та Азовського морів і водних ресурсів. Земельні ресурси та їх використання. Природоохоронні комплекси. Глобальні проблеми людства та їх прояв на території України.

ЛІТЕРАТУРА

Основні підручники та навчальні посібники:

1. Скуратович О.Я., Круглик Л. І., Коваленко Р. Р. Загальна географія: Підруч. для 6 кл. К.: Зодіак -ЕКО, 2005. – 319 с.
2. Пестушко В. Ю., Сасихов В. О., Уварова Г. Є. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. серед. шк. – К: Абрис. – 376 с.
3. Кобернік С.Г., Скуратович О.Я. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
4. Корнєєв В.П., Герасимчук В.М., Пічугін Б.В. Географія материків і океанів: Підруч. для 7 кл. – К.: Освіта, Шкільна освіта, 2003. – 256 с.
5. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: підруч. для 8 – 9 кл. серед. шк. - К.: Зодіак- ЕКО, 2004 – 432 с.
6. Чернов Б. В. Фізична географія України, підр для 8 кл, - К.: Освіта, 2002. – 254 с.
7. Гілецький Й.Р. Географія України (Фізична географія з основами загального землезнавства): Підручн. для 8 класу. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. –
8. Дітчук І. Л., Заставецька О. В., Ткач Д.В. Географія України: навч. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 168 с.
9. Шищенко П.Г., Муніч Н.В. Фізична географія України: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Зодіак – ЕКО, 2005. – 256 с.
10. Заставний Ф.Д. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. – К.: Форум, 2003. – 239с.
11. П.О.Масляк Економічна і соціальна географія України: Підруч. Для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К: Педагогічна преса, 2005. – 288 с.
12. Сиротенко А.Й. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. загальноосв. навч. закл. – К: Освіта, 2001. – 222 с.